

היום לפני

השבת השחורה – מבצע אגאתה

כחודש לאחר תחילת פעולותיה של 'תנועת המרי העברי', בדצמבר 1945, החליטו הבריטים לדכא פעילות זו והחלו בהכנות לקראת פעולה צבאית מקיפה שכונתה "מבצע ברודסייד", במטרה לשבור את כוחו של הפלמ"ח, להשאיר את ה'הגנה' ללא הנהגה, ולמצוא מסמכים שיוכיחו את פעולותיה הלא חוקיות של הסוכנות היהודית.

ב-29 ביוני 1946, החל "מבצע אגאתה" אשר כונה ע"י היישוב היהודי "השבת השחורה". מבצע זה היה גרסה מצומצמת של "מבצע ברודסייד" התוכנית נחשפה לעיני פיקוד ה'הגנה' במרס 1946, בעזרת קצין בריטי. מטה ה'הגנה' הורה לפקודיו לנהוג בדרך ההתנגדות הפסיבית ולסרב לשתף פעולה עם הבריטים במהלך המבצע, אך להימנע בכל מחיר מתקריות אש. בהתאם להוראות סירבו האנשים להזדהות ורבים מהם נעצרו.

במהלך "השבת השחורה" נאסרו רבים ממנהיגי הסוכנות-היהודית והוועד הלאומי, ונכלאו בלטרון ורפיח. כן נעצרו כ-2,700 איש, רובם חברי ההתיישבות העובדת. עם העצורים נמנו למעלה ממאתיים לוחמי פלמ"ח, כחמישית מכוחו הלוחם הפעיל של הפלמ"ח (החטיבה) כולה מנתה אז כ-3,000 (חברים).

היום לפני

השבת השחורה

צופן הפלמ"ח

על הים

הסכם ההכשרות

דבר המפקד

יגאל אלון

משולחננו

חברים חוגגים

תמונת החודש

ההפוגה

הראשונה

הידעת

ליל הגשרים

דבר המשורר

'שריפת הנשק'

איך ניצל צופן הפלמ"ח?

בשבת השחורה תפסו הבריטים את כרטסת השמות המוצפנת של כל לוחמי הפלמ"ח במטה במזרע (עד היום הכרטסת גנוזה בארכיון הבריטי). מעטים יודעים שאת מחברת הקוד – המפתח להצפנת הפרטים האישיים של כל הפלמ"חניקים –

הציל חבר הקיבוץ יעקב לוי, חייל בבריגאדה היהודית בצבא הבריטי, שהיה באותה עת בקיבוץ לרגל חופשה. לוי נקלע למקום לבוש מדי צבא בריטיים ומלווה בחיילים בריטיים, ובהינתן לו ההזדמנות התגנב למפקדת הפלמ"ח, חילץ את מחברת הקוד ושרף אותה. כך, תוך סיכון חייו הצליח להציל את הצופן ולא אפשר את חשיפת השמות.

* מופיע בתמונה הנ"ל – יעקב לוי במדים בריטים

דבר המפקד

"אין מצבים מיואשים –
יש אנשים שמתייאשים."
יגאל אלון

שמע ושיתף: יובל ניב, בנו של דוד "ביבי" ניב, קמ"ן חטיבת הנגב
ביבי חוגג החודש 90 (כן כן, לא רק פרס...)

היום לפני
השבת השחורה
צופן הפלמ"ח
על הים
הסכם ההכשרות

דבר המפקד
יגאל אלון

משולחננו

חברים חוגגים

תמונת החודש
ההפוגה
הראשונה

הידעת
ליל הגשרים

דבר המשורר
'שריפת הנשק'

משולחננו

ברכות לד"ר נעמה סוקניק המופלאה, שבשעה טובה
קיבלה את התואר הנכסף עליו עמלה רבות.
אנו גאים בכך ומאחלים לך הצלחה רבה בדרכך החדשה!

אוהבים ומתגעגעים – צוות הפלמ"ח

נחשו מי...

החודש זכינו לביקור פתע
של שי קמינסקי, הלא הוא
השחקן שמשחק את
דוב'לה, העולה החדש
שמתגייס לפלי"ם, בתצוגת
'מסע פלמ"ח'.
לצדו של דוב'לה עומדת
שלי והחיילות סתו ויעל.

היום לפני
השבת השחורה
צופן הפלמ"ח
על הים
הסכם ההכשרות

דבר המפקד
יגאל אלון

משולחננו

חברים חוגגים

תמונת החודש
ההפוגה
הראשונה

הידעת
ליל הגשרים

דבר המשורר
'שריפת הנשק'

היום לפני – על הים

אוניית המעפילים "יאשיהו ווג'ווד"

האוניה נקראה על-שמו של חבר הפרלמנט הבריטי יאשיהו ווג'ווד שהיה תומך נלהב בעניין הציוני. מפקדה של האוניה היה דב מגן – "ברצ'יק". צוות האוניה כלל יהודים מקנדה וארצות-הברית, רבים מהם מתנדבים מתנועות נוער ציוניות שתכננו בדרך זאת לעלות ארצה, האוניה הפליגה מנמל שכן לסבונה, איטליה.

ב- 19 ביוני 1946, כשעליה 1,257 מעפילים, ההכנות ליציאה הגיעו לאוזני הבריטים והם הזעיקו את משטרת סבונה כדי שתמנע את ההפלגה. יהודה ארזי עורר שערורייה במקום, בסיועו של העיתונאי האמריקאי הנודע י.פ. סטון. בחסות המהומה שפרצה בנמל, חמקה האוניה והפליגה ארצה (לתדהמתו ואכזבתו של סטון חמקה האוניה לפני שהספיק לעלות עליה והוא נאלץ לחכות להזדמנות אחרת. לבסוף עלה עם אוניית המעפילים 'ביריה').

הבריטים, שידעו על דבר הפלגתה של האוניה, לא התקשו לזהותה ב- 25 ביוני בלב ים. ארבע משחתות הקיפו את האוניה וליוו אותה לכיוון נמל חיפה. המעפילים ואנשי הצוות נלקחו למעצר במחנה עתלית. המלווים חמקו בעת הורדת המעפילים בנמל חיפה.

המעפילים הניפו כרזה
באנגלית ועליה
נכתב:

"שרדנו את היטלר,
המוות אינו זר לנו,
דבר לא יעצור אותנו
מלהגיע לארץ מולדתנו,
האחריות לשפיכות
הדמים תיפול עליכם אם
תירו על אוניה לא
חמושה זו"

היום לפני

השבת השחורה

צופן הפלמ"ח

על הים

הסכם ההכשרות

דבר המפקד

יגאל אלון

משולחננו

חברים חוגגים

תמונת החודש

ההפוגה

הראשונה

הידעת

ליל הגשרים

דבר המשורר

'שריפת הנשק'

היום לפני
השבת השחורה
צופן הפלמ"ח
על הים
הסכם ההכשרות

דבר המפקד
יגאל אלון

משולחננו

חברים חוגגים

תמונת החודש
ההפוגה
הראשונה

הידעת
ליל הגשרים

דבר המשורר
'שריפת הנשק'

וכך מספר אריה מלכין, מתנדב מח"ל אמריקאי, על רגע תפיסת האוניה:

"בבוקר מצאנו את עצמנו מוקפים ב-4 משחתות בריטיות. לא היה לנו נשק וקבלנו פקודה ממטה ה'הגנה' לא להתנגד לאנגלים, כי באותה עת העולים החדשים נכלאו עם הגיעם ארצה במחנה עתלית. משחתת אחת נקשרה אלינו והנחתים האנגלים התכוננו להשתלט על האנייה שלנו.

בינתיים אנשי הפל"מ נכנסו לתוך המון העולים וכך עשינו גם אנחנו, כל אנשי הצוות. מישהו עלה לתורן והחליף את דגל פנמה בדגל כחול-לבן.

באותו רגע פרצה שירת "התקווה" מפי כל העולים בבת אחת, השירה הייתה מחשמלת. הרגשת התקווה למולדת הייתה מוחשית. כולנו, כולל אני, היינו נסערים וחשנו הרגשת התעלות. לא אשכח רגעים אלה לעולם."

חברים חוגגים

מזל טוב ליום הולדתה של פנינה
ירוחמי המתנדבת באוצר תמונות
הפלמ"ח, בספריה ובארכיון.

לצידה, שאול ספיר מ'חיות הנגב'
- יחידת המסתערבים של
חטיבת הנגב

תמונת החודש

רגע של אי ודאות לאחר כיבוש אל-קובאב במבצע 'יורם' -
תהיה הפוגה?

מופיע בתמונה: מרדכי "מורדי" פיליפסון
פלוגה ג', הגדוד הראשון, חטיבת יפתח

היום לפני
השבת השחורה
צופן הפלמ"ח
על הים
הסכם ההכשרות

דבר המפקד
יגאל אלון

משולחננו

חברים חוגגים

תמונת החודש
ההפוגה
הראשונה

הידעת
ליל הגשרים

דבר המשורר
'שריפת הנשק'

הידעת?

מקור השם – מבצע מרכולת / ליל הגשרים

בחודש יוני אנו מציינים את ליל הגשרים המפורסם או בכינויו המבצעי "מבצע מרכולת". רצינו לאתגר את קוראינו בשאלה:

מדוע נקרא המבצע בשם זה?

חיפוש מעמיק של מדריכה חרוצה גילה לנו את התשובה;

בספר "ליל הגשרים" מאת אוריאל אופק ישנו נספח שנכתב ע"י

יגאל אלון ב-1980, זמן קצר לפני פטירתו, שמספר על ליל

הגשרים ובין היתר, על בחירת השם ומקורו:

"השם 'מרכולת ניתן על-ידי כרמז לחשיבות הכלכלית של הגשרים

הללו, אך אין לייחס חשיבות מיוחדת לקביעת השם. פקודת

ההתראה לביצוע ניתנה זמן קצר יחסית לפני שעת האפס".

חיפוש נוסף העלה ש'מרכל' בארמית משמעו פקיד או בפרשנות

אחרת – גזבר והממונה על אוצרות בית המקדש.

אם כך, יש כוונה מאחורי בחירת השם, אך יגאל אלון מודה בעצמו

שאין צורך להעמיק בהבנת המשמעות אלא בהישגים ובהצלחה

הגדולה.

היום לפני

השבת השחורה

צופן הפלמ"ח

על הים

הסכם ההכשרות

דבר המפקד

יגאל אלון

משולחננו

חברים חוגגים

תמונת החודש

ההפוגה

הראשונה

הידעת

ליל הגשרים

דבר המשורר

'שריפת הנשק'

היום לפני – הסכם ההכשרות המגויסות

הסכם ההכשרות, שנחתם ביוני 1944 בין מטה הפלמ"ח לבין הנהגות תנועות-הנוער החלוציות נועד למזג את ההכשרה הצבאית עם ההכשרה ההתיישבותית, והתבסס על הסדר העבודה והאימונים.

היוזמה לגייס את כל הבוגרים לפלמ"ח נתקבלה בקרב תנועות-הנוער החלוציות באופן שונה;

כך נזכר חבר הכשרת 'מעוז' של הנוער העובד בהחלטה הלא פשוטה: "רבו הלבטים והפקפוקים בתוכנו: באיזו מידה נכל לשמור על מסגרת קבוצות ההכשרה, צרכיה ורצונותיה בתוך המסגרת החדשה? במה נבטיח כי נישאר יחד ולא יפזרו אותנו לשם מילוי תפקידים שונים? לכמה זמן אנחנו נכנסים למסגרת זו? האם רק לתקופה מוגבלת? רבות התלבטנו, אך ידענו, כי זהו הכרח חיים ולא נכל להמשיך לחיות כמו שחיינו עד עתה – והתגייסנו."

הכשרת 'מעוז',
הגדוד ה-1
1946-1949

עלי, מבוגרי גדוד 'השדה' של השומר הצעיר, חשש דווקא מהידרדרות מוסרית:

"האם לשם זה שלחנו את חברינו בכדי שיימקו שם בשעמום, בכדי שיהפכו לכת מעשני סיגריות ו'מחפשי תוכן חיים' ואיך נעמוד מנגד לראות את חברי תנועתנו יחד עם בני הקיבוצים בהווי חיים כזה... ואיך יתואר שחברים אלה יחזרו ביום מן הימים לקבוצותיהם ויכללו לחזור לאותו הווי חיים שבו אנחנו נמצאים כעת..."

היום לפני

השבת השחורה

צופן הפלמ"ח

על הים

הסכם ההכשרות

דבר המפקד

יגאל אלון

משולחננו

חברים חוגגים

תמונת החודש

ההפוגה

הראשונה

הידעת

ליל הגשרים

דבר המשורר

'שריפת הנשק'

חיים גורי וחיים חפר, בספרם 'משפחת הפלמ"ח' נזכרים גם הם בתקופת ההכשרה: "לא כל הפלמ"ח היה 'חבורה שכזאת' או 'אגודת דוברי אמת', ולא רוב הזמן שמו קפה, סיפרו ציזבטים וגנבו מהלול. נכון, היו מקרים פה ושם, אבל התרגולות התחילו. אין עשן בלי אש, אומר המשל הקדמוני – ואם יש כבר אש, למה לא לצלות בהזדמנות זו תרגולת? אבל מה – לכל קומזיץ כזה היו מזמינים גם חבר-משק. יחסי שכנים זה יחסי שכנים."

ההסכם התקבל בהדרגה בתנועות הנוער החלוציות ועד אוקטובר 1948 התגייסו לפלמ"ח כ- 120 קבוצות הכשרה, שמנו יחד כ- 4500 חברים וחברות. למרות האבידות הכבדות במלחמת העצמאות, הוכח כי מוסד ההכשרה המגויסת היה חזק דיו לגבור על הקשיים ולמלא את ייעודו גם בתחום הלחימה וגם בתחום ההגשמה ההתיישבותית בתום קרבות מלחמת העצמאות.

אמר פסיכולוג חשוב: הפלמ"ח הוא תופעה ברורה של מזוכיזם. מה יותר דופקים אותם – מה יותר מבסוטים.

מה לא עשו לפלמ"ח כדי לחסל אותו?

תקציב – אין, שינלים – אין, נשק – אין, חופש – אין, כסף – אין, אוכל – נו, אם זה אוכל – אז....

גייסו ממנו לבריגאדה, תקעו אותו כפקק בסידור העבודה, שלחו אליו מרצים מ"המוסדות הלאומיים" – ולמרות כל אלה, הפלמ"ח נשאר בחיים.

מתוך: משפחת הפלמ"ח/גורי וחפר

לכל אוהבינו,

מוזמנים לחוג איתנו את חג האהבה בערב שירי הצ'זבטרון שיוקדש לחיים חפר, ביום ראשון, ה-21.7 בשעה 20:00 באולם מלווי השירות בבית הפלמ"ח.

"על המשלט יושבת עיר"

כרטיסים (למקומות לא מסומנים) יימכרו במחיר 40 ₪ בכניסה לאולם

היום לפני

השבת השחורה

צופן הפלמ"ח

על הים

הסכם ההכשרות

דבר המפקד

יגאל אלון

משולחננו

חברים חוגגים

תמונת החודש

ההפוגה

הראשונה

הידעת

ליל הגשרים

דבר המשורר

'שריפת הנשק'

דבר המשורר

נ. אלתרמן - הטור השביעי, יוני 1948

השיר נכתב בעקבות פרשת 'אלטלנה' - אוניית הנשק של האצ"ל

שרפת הנשק

יתכן כי הללו דברים פעוטים,
אך היום הם חומה למדינת היהודים.

ולכן שוא יריעו פלקטים בעיר:
יום חרפה הוא יומה של שרפת הנשק!

לאו בעב העשן מסתכלת קהיר!
והיטב מסתכלות בו
עמון ודמשק!

ועובר בהן רעד
בצפות בן מעב
פני-האבן של עם מיגע אך בוטח
המביט בשרפת היקרים בכליו
וזוכר רק את סוף חשבוננו:
לנצח!

שוב תכפנה קהיר ודמשק ראשון:
עוד תקוה שטפחיה
עולה בעשן!

מול עמוד העשן מן הים,
מול ספינת התחמשת באש על
המים,

אל יכה את עינינו עשן
כתיבתם

של קוראי ה"בושה"
וסופקי הכפיים.

יעמד נא העם ללא ניצ-עפעץ
וידע למראה השרפה העוממת
כי הנשק הזה
לא להבל נשרף...
הוא מלא שרותו לאמה הלוחמת!

הוא שרת! שרפתו פרושה נצחון
ליצרה של אמה
על יצרו של עדר.
הוא שרת! שרפתו פרושה הנכון
הוא קיום המרות
ושמירת הסדר!

בתמונה: בזמן ההפוגה הראשונה, על רציף הרברט סמואל בתל אביב.
ברקע אוניית 'אלטלנה'. יושבים מימין: מוסה כהן, ורדה, הרצל ארליך.

היום לפני
השבת השחורה
צופן הפלמ"ח
על הים
הסכם הכשרות

דבר המפקד
יגאל אלון

משולחננו

חברים חוגגים

תמונת החודש
ההפוגה
הראשונה

הידעת
ליל הגשרים

דבר המשורר
'שריפת הנשק'